

سؤالات دینی دوازدهم - نیمسال اول

درس اول

سوال ۱ نیازمندی جهان به خدا را در پیدایش با ذکر دو مقدمه و یک نتیجه اثبات کنید. (یزد - دی ۱۴۰۲)

پاسخ: مقدمه اول این است که اگر در خود و جهان بنگریم درمی‌یابیم که تمام این پدیده‌ها وجودشان از خودشان نیست. ۲- مقدمه بر این شرح است که این پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست و برای موجود شدن نیازمند به پدید آورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد بلکه وجودش از خودش باشد. با توجه به دو مقدمه فوق می‌توانیم نتیجه بگیریم که ما و همه‌ی پدیده‌های جهان در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیاز داریم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این موجود برتر و متعالی خدا نامیده می‌شود.

سوال ۲ آیا رابطه خدا با جهان مانند رابطه بنا با مسجد است؟ توضیح دهید. (شهر ری - ۱۴۰۲)

پاسخ: خیر. بنا فقط چینش مواد و جا به جا کردن آنها را برعهده دارد. نقشی در پیدایش و خلق کردن اجزای ساختمان مانند سنگ و گچ و هر یک از خواص آنها مانند استحکام سنگ و ... ندارد. بلکه خالق اجزای ساختمان و خواص آنها و حتی خود بنا خداوند است و همه‌ی اینها تحت اراده و تدبیر خداوند است و هر لحظه اراده کند می‌تواند ساختمان را از بین ببرد. بنابراین این جهان و همه‌ی پدیده‌های آن در هر لحظه و آن به خداوند نیازمند هستند که این نیاز هیچ گاه قطع و یا کم نمی‌شود.

سوال ۳ به چه دلیل آگاهی سرچشمه بندگی است؟ (لرستان - دی ۱۴۰۱)

پاسخ: انسان‌های ناآگاه نسبت به نیاز دائمی انسان به خداوند بی توجه اند، اما انسان‌های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خداوند را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می‌دانند، هر چه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا بیشتر شود نیاز به او را بیشتر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند
افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی

سوال ۴ خداوند نور هستی است به چه معناست؟ (گرمسار - دی ۱۴۰۲)

پاسخ: خداوند نور هستی است بدین معناست که تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند (نیاز به پیدایش) و به سبب او پیدا شده و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند (نیاز به پیدایش) و وجودشان به وجود خدا وابسته است (نیاز به خدا در بقا)

سوال ۵ آیا انسان می‌تواند با هر چیزی خدا را ببیند؟ (تهران - دی ۱۴۰۱)

پاسخ: خداوند نور هستی است، یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند. در واقع هر موجودی در حد خودش تجلی خداوند و نشانگر حکمت قدرت و سایر صفات الهی است. از همین رو آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند

سوال ۶ در حدیث «تفکروا فی کل شیء و لاتفکروا فی ذات الله» پیامبر به ما چه توصیه‌ای می‌کند؟

(گرمسار - دی ۱۴۰۲)

پاسخ: حدیث به ما توصیه می‌کند که نباید در ذات و چیستی خداوند فکر کنیم، بلکه برای شناخت خداوند باید در نعمت‌ها و تجلیات او در دنیا تفکر کنیم

سوال ۷ چرا ذهن انسان نمی‌تواند به حقیقت خداوند احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید؟ (اردبیل - دی ۱۴۰۱)

پاسخ: لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است. ما در واقع به دلیل محدود بودن ذهن خود نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را دریابیم. خداوند حقیقتی نامحدود دارد، در نتیجه ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.

سوال ۸ بیت زیر با کدام یک از آیات ارتباط مفهومی دارد؟ (البرز - ۱۴۰۲)

«به هر جا بنگرم کوه و در و دشت
الف) و الله هو الغنی الحمید
ب) انتم الفقراء الی الله
ج) لا تفکروا فی ذات الله
د) الله نور السماوات و الارض»
نشان از قامت رعنا تو ببینم»

پاسخ: این شعر به آن معناست که تمام جهان تجلی از خداوند است که با آیه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» و نور بودن خداوند ارتباط مفهومی دارد.

سوال ۹ در آفرینش، یک موجود فقط در چه صورتی در وجود خود نیازمند دیگری نیست؟ (شهر ری - ۱۴۰۲)

پاسخ: در آفرینش، یک موجود فقط در صورتی نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد. در این صورت چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده نخواهد داشت؛ همواره بوده است و همواره خواهد بود.

سوال ۱۰ چرا رسیدن به معرفت عمیق و والا برای جوانان و نوجوانان آسانتر است؟ (یزد - ۱۴۰۲)

پاسخ: اینکه انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند معرفتی عمیق و والا است که در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید اما هدفی قابل دسترس است؛ به خصوص برای جوانان و نوجوانان که پاک‌ی و صفای قلب دارند.

درس دوم

سوال ۱۱ مشخص کنید هر یک از عبارات قرآنی زیر بیانگر کدام یک از مراتب توحید یا شرک است؟ (لاهیجان - ۱۴۰۲)

الف) الله خالق کل شیء
ب) و لله ما فی السماوات و ما فی الارض

پاسخ: الف ← توحید در خالقیت است؛ یعنی خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است. موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد
ب ← توحید در مالکیت است؛ از آنجا که خداوند خالق جهان است، پس تنها مالک آن نیز هست. زیرا هر کس که چیزی را پدید می‌آورد مالک آن است

سوال ۱۲ هر یک از آیات زیر به کدام یک از مراتب توحید اشاره دارد؟ (مشهد - ۱۴۰۰)

الف) ما لهم من دونه من ولی و لایشرك فی حکمه أحداً
ب) قل اغیر الله ابغی رباً و هو رب کل شیء

پاسخ: الف ← توحید در ولایت است، هر کس مالک چیزی باشد حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد. اما دیگران بدون اجازه‌ی وی نمی‌توانند در آن تصرف یا از آن استفاده کنند، به این حق تصرف ولایت و سرپرستی می‌گویند

ب ← توحید در ربوبیت است، رب به معنای مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوق بدست اوست، اوست که جهان را اداره می‌کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده هدایت می‌نماید و به پیش می‌برد.

سوال ۱۳ شرک چیست و مراتب آن را نام ببرید؟ (سنندج - ۱۴۰۰)

پاسخ: شرک به معنای شریک قرار دادن است برای خداوند، هر کس که معتقد باشد که خداوند شریک دارد، مشرک به حساب می‌آید. مراتب شرک نیز مانند توحید عبارت است از

۱- شرک در خالقیت ۲- شرک در مالکیت ۳- شرک در ولایت ۴- شرک در ربوبیت

سوال ۱۴ توضیح دهید چرا تصور چندین خالق برای جهان مردود است؟ (لاهیجان - ۱۴۰۲)

پاسخ: این تصور که چندین خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان‌اند یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده‌اند به معنای آن است که هر کدام از آنها محدود و ناقص هستند و به تنهایی نمی‌توانند کل جهان را خلق کنند، همچنین به معنای آن است که هر کدام از خدایان کمالاتی دارند که دیگری آن کمالات را ندارد و گرنه عین همدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند. چنین خدایان ناقصی خود نیازمند هستند و هر یک از آنها به خالق کامل و بی‌نیازی احتیاج دارد که نیازش را برطرف نماید

سوال ۱۵ چه کسی معتقد به شرک در مالکیت خواهد بود؟ (تهران - ۱۴۰۲)

پاسخ: شرک در مالکیت اعتقاد بر این است که علاوه بر خدا و در کنار او دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند، اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود.

سوال ۱۶ با یک دلیل مرز توحید و شرک را بررسی نمایید. (اصفهان - فرزنانگان، ۱۴۰۱)

پاسخ: اولاً خداوند رابطه علیت را میان پدیده‌های جهان حاکم کرده است. همه این روابط توسط خدا طراحی شده و به اذن و اراده‌ی او صورت می‌گیرند. ثانیاً همان‌گونه که درخواست از پزشک برای درمان بیمار منافاتی با توحید ندارد، درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته‌ها نیز منافاتی با توحید ندارد، زیرا پزشک به واسطه استفاده از اسباب مادی و اولیای الهی به واسطه اسباب غیرمادی و با اذن خداوند این کار را انجام می‌دهند

سوال ۱۷ عقیده به توانایی پیامبر اکرم و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان، چه زمانی شرک است و چه زمانی عین توحید است؟ (اردبیل - ۱۴۰۱)

پاسخ: عقیده به توانایی پیامبر اکرم و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آنها و مستقل از خدا بدانیم. اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم عین توحید است

سوال ۱۸ بیروان جریان تکفیری‌ها چه چیزی را شرک می‌شمارند؟ (یزد - ۱۴۰۲)

پاسخ: بیروان این جریان می‌گویند توسل به پیامبران و معصومین شرک است، طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای اینکه خدا انسان را ببخشد شرک است و همچنین معتقدند این‌گونه افراد کافر هستند و مسلمان محسوب نمی‌شوند متأسفانه این جریان بزرگترین ضربه را به اسلام وارد کرد و سبب نفرت مردم جهان از دین اسلام شد.

(سمنان - ۱۴۰۱)

سوال ۱۹ اصطلاحات زیر را تعریف کنید.

الف) شرک در ولایت   ب) شرک در ربوبیت

پاسخ: الف ← شرک در ولایت اعتقاد بر این است که علاوه بر خداوند و در کنار او دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را بر عهده دارند و خودشان حق تصرف در جهان را دارا می‌باشند

ب ← شرک در ربوبیت اعتقاد بر این است که علاوه بر خداوند و در کنار او دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را بر عهده دارند. اگر کسی در کنار ربوبیت الهی برای خود یا سایر مخلوقات حساب جداگانه باز کند و گمان کند که کسی می‌تواند مستقل از خداوند امور را تدبیر کند گرفتار شرک شده است

درس سوم

سوال ۲۰ آیه شریفه «أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا» به چه موضوعی اشاره دارد؟

(تهران - فرزندگان، ۱۴۰۰)

پاسخ: اشاره به شرک عملی دارد یعنی اگر کسی دل به هوای نفس (بت درون) برده و او را معبود خود قرار دهد و اوامرش را به فرمان‌های خداوند ترجیح دهد یا در پی کسب رضایت قدرت‌های مادی و طاغوت‌ها (بت‌های بیرون) برآید، چنین شخصی گرفتار شرک عملی شده است.

سوال ۲۱ اگر همه خواسته‌های دنیوی خود را دنبال کنند و اهل ایثار نباشند و محور فعالیت آنها منافع شخصی باشد

(شهر ری - ۱۴۰۲)

چه نتیجه‌ای دربر دارد؟

پاسخ: اشاره به شرک عملی در بعد اجتماعی است که نتایجی در بر دارد از جمله: در چنین جامعه‌ای روز به روز انسان ستمگر قدرت بیشتری پیدا می‌کند و دیگران را در خدمت امیال خود به کار می‌گیرد. در نتیجه دیگر سخنی از حاکمیت خداوند و فرمان‌های او نیست بلکه سخن از حاکمیت طاغوت و دستوره‌های اوست

سوال ۲۲ با توجه به آیه «لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ» خداوند مؤمنان را از چه چیزی نهی نموده است؟

(البرز - ۱۴۰۲)

پاسخ: خداوند انسان را از دوستی با دشمنان خود و دشمنان مؤمنان باز می‌دارد که از نشانه‌های جامعه توحیدی است. جامعه توحیدی حکومت کسانی را که خداوند به آنها حق حکومت نداده است نمی‌پذیرد، با آنان که نسبت به خداوند و مسلمانان دشمنی می‌ورزند، دوستی نمی‌کند، با ظالمان مبارزه می‌کند و بنا به فرمان خداوند از محرومان و مستضعفان حمایت می‌کند

(مازندران - ۱۴۰۰)

سوال ۲۳ ارتباط دوسویه توحید فردی و اجتماعی به چه صورت است؟

پاسخ: میان بعد فردی و بعد اجتماعی توحید رابطه متقابل وجود دارد. هر قدر مردم یک جامعه به سوی توحید حرکت کنند، ارکان جامعه نیز بیشتر رنگ توحیدی به خود می‌گیرند؛ همان طور که هر قدر نهادهای اجتماعی در خدمت اجرای قوانین الهی باشند، زمینه برای رشد انسان‌ها و حرکت به سوی خداوند و زندگی موحدانه آسانتر می‌گردد

(تهران - ۱۴۰۱)

سوال ۲۴ ثمره توحید عملی بعد فردی چیست؟

پاسخ: از نظر انسان موحد هیچ حادثه‌ای در عالم بی‌حکمت نیست. از این رو موحد واقعی همیشه امیدوار است، در مقابل سختی‌ها و مشکلات صبور و استوار است. انسان موحد چون زندگی خود را بر اساس رضایت خداوند تنظیم کرده و پیرو فرمان‌های اوست، شخصیتی ثابت و پایدار دارد و برخوردار از آرامش روحی است

سوال ۲۵ امروزه بسیاری از انسان‌ها در واقع خود را مالک و ولی و پرورش دهنده (ربّ) جهان می‌پندارند، این موضوع پیامدهایی دارد. آنها را بیان کنید.

(تبریز - ۱۴۰۲)

پاسخ: از جمله پیامدهای آن تخریب محیط زیست، آلوده شدن طبیعت، پیدا شدن جوامع بسیار فقیر در کنار جوامع بسیار ثروتمند و مانند آنهاست، برخی از انسان‌ها مانند فرعون که «**أنا ربکم الاعلی**» می‌گفت و خود را پروردگار بزرگ مردم معرفی می‌کرد؛ خود را مالک دیگر جوامع می‌پندارند و برای آنها تصمیم‌گیری می‌کنند

درس چهارم

سوال ۲۶ سوالات زیر را پاسخ دهید.

امتحان نهایی سراسری

الف. تفکر در آیات و نشانه‌های الهی چگونه به افزایش درجهٔ اخلاص منجر خواهد شد؟
ب. بنا به فرمایش امام علی چرا تمام اخلاص در دوری از گناهان جمع شده است؟

پاسخ: الف ← هر قدر معرفت ما به خدا از طریق تفکر در آیات و نشانه‌های الهی بیشتر شود، موجب افزایش ایمان و در نتیجه موجب افزایش درجهٔ اخلاص ما خواهد شد
ب ← زیرا گناه ریشهٔ درخت اخلاص و بندگی را میسوزاند / زیرا گناه به تدریج اخلاص را از بین می‌برد.

سوال ۲۷ سوالات زیر را پاسخ دهید.

امتحان نهایی سراسری

الف. برای این که معرفت به خدا موجب افزایش درجهٔ اخلاص شود، چه اقدامی لازم است؟
ب. اخلاص در کاربرد دینی را تعریف کنید.

پاسخ: الف ← ساعاتی را صرف تفکر در آیات و نشانه‌های الهی کنیم.
ب ← یعنی شخص عملش را فقط برای رضای خدا و همانگونه که او دستور داده است، انجام دهد.

سوال ۲۸ راز و نیاز با خدا و کمک خواستن از او چگونه موجب تقویت اخلاص می‌شود؟

امتحان نهایی سراسری

پاسخ: غفلت از خداوند را کم می‌کند، محبت او را در قلب تقویت می‌سازد و انسان را از کمک‌های الهی بهره‌مند می‌سازد.

سوال ۲۹ بیت «برو این دام بر مرغی دگر نه / که عنقا را بلند است آشیانه» بیانگر کدام میوهٔ درخت اخلاص است؟

امتحان نهایی سراسری

توضیح دهید.

پاسخ: نفوذ ناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان. اگر انسان در اخلاص پیش رود، به مرحله‌ای می‌رسد که دیگر فریب وسوسه‌های شیطان را نمی‌خورد؛ چرا که شیطان خود اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مومنان با اخلاص را ندارد

سوال ۳۰ از میوه های درخت اخلاص «دریافت پادشاهی وصف نشدنی» را همراه با ذکر نمونه توضیح دهید.

امتحان نهایی سراسری

پاسخ: بندگی خالصانه خداوند پادشاهی دارد که چه بسا در ذهن ما ننگجد و از تصور و تخیل ما فراتر رود. از جمله این پادشاهی وصف نشدنی، دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه خداوند است

امتحان نهایی سراسری

سوال ۳۱ معنی آیات زیر را بیان کنید.

(۱) نَبِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ

(۲) اِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

پاسخ: الف ← نیت مؤمن از عمل او برتر است.

ب ← همانا اعمال انسان وابسته به نیت‌های اوست.

سوال ۳۲ رسیدن به درجاتی از بصیرت و روشن بینی که بتوانیم در شرایط سخت و پیچیده، حق را از باطل تشخیص

دهیم و گرفتار باطل نشویم بیانگر کدام یک از میوه های درخت اخلاص است؟

امتحان نهایی سراسری

پاسخ: دستیابی به درجاتی از حکمت

امتحان نهایی سراسری

سوال ۳۳ جاهای خالی زیر را پر کنید.

الف. ریشه درخت اخلاص و بندگی را می‌سوزاند و آن را به تدریج از بین می‌برد.

ب. خداوند بدان جهت ..... را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.

پاسخ: الف ← گناه

الف ← روزه

درس پنجم

امتحان نهایی سراسری

سوال ۳۴ معنی هر کدام از اصطلاحات زیر را بیان کنید.

الف. قَدَر

ب. تقدیر

ج. قضا

پاسخ: الف ← به معنای «اندازه»

ب ← به معنای «اندازه گرفتن»

ج ← به معنای «به انجام رساندن»، «پایان دادن»، «حکم کردن» و «رحمت بخشیدن»

امتحان نهایی سراسری

سوال ۳۵ هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟

۱. تفکر و تصمیم

۲. مسئولیت پذیری

۳. احساس رضایت یا پشیمانی

الف. هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟

ب. این که فردا این کنم یا آن کنم

ج. گر نبودی اختیار این شرم چیست؟

پاسخ: الف ← مسئولیت پذیری

ب ← تفکر و تصمیم

ج ← احساس رضایت یا پشیمانی

امتحان نهایی سراسری

سوال ۳۶ اختیار را تعریف کنید.

پاسخ: یک حقیقت وجدانی، به معنای توانایی بر انجام یک کار و یا ترک آن است.

سوال ۳۷ کسانی که می‌پندارند قدر و قضای الهی با اختیار انسان ناسازگار است، چه پندار نادرستی از تقدیر دارند؟

امتحان نهایی سراسری

پاسخ: آنان تصور می‌کنند که تقدیر، چیزی غیر از قانونمندی جهان و نظم در آن است که وقتی به حادثه‌ای تعلق گرفت،

هر قانونی را لغو و هر نظمی را برهم می‌زند

سوال ۳۸ چگونه می‌توان هم به قضا و اراده الهی اعتقاد داشت و هم انسان را موجودی مختار دانست؟ توضیح دهید

امتحان نهایی سراسری

پاسخ: وجود اختیار و اراده در انسان ناشی از اراده الهی و خواست خداست. به عبارت دیگر خداوند اراده کرده است که انسان

موجودی مختار و دارای اراده باشد. در فعل اختیاری تا زمانی که ما اراده کاری را نکرده‌ایم آن کار انجام نمی‌گیرد. در عین

حال وجود ما، اراده ما و عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته به اراده خداوند است. یعنی اراده انسان در طول اراده

خدا می‌باشد

سوال ۳۹ عبارت «اراده و اختیار در انسان، ناشی از اراده الهی است» را تحلیل کنید.

امتحان نهایی سراسری

پاسخ: خداوند اراده کرده است که انسان موجودی مختار و دارای اراده باشد، در فعل اختیاری، تا زمانی که ما اراده کاری را

نکردیم آن کار انجام نمی‌گیرد. در عین حال، وجود ما، اراده ما و عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته به اراده خداوند

است. یعنی اراده انسان در طول اراده خداست و با آن منافاتی ندارد. **همون سوال بالایی بود! اما به به شکل دیگه! دو**

تاش تو امتحان نهایی اومده

سوال ۴۰ علل عرضی را در پیدایش یک پدیده تعریف کنید.

امتحان نهایی سراسری

پاسخ: در علل عرضی، هر عامل به طور مستقیم نقش خاصی را بر عهده دارد که با نقش دیگری متفاوت است. در واقع

عوامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر مشارکت می‌کنند. مانند: رویش یک گیاه

سوال ۴۱ علل طولی را در پیدایش یک پدیده تعریف کنید.

امتحان نهایی سراسری

پاسخ: یک عامل در عامل دوم اثر می‌گذارد و عامل دوم در عامل سوم تأثیر می‌کند تا اثر عامل اول را به معلول منتقل

کند. مانند رابطه انسان با اراده الهی

سوال ۴۲ عبارات درست و نادرست را تعیین کنید.

امتحان نهایی سراسری

الف. قدر و قضای الهی با اختیار انسان سازگار است.

ب. تقدیر، چیزی غیر از قانونمندی جهان و نظم در آن است.

ج. تقدیر، هر قانونی را لغو و هر نظمی را برهم می‌زند.

پاسخ: الف ← درست

ب ← نادرست

ج ← نادرست

درس ششم

سوال ۴۳ مطابق سنت الهی آیه «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ...» گشایش بَرَكَاتِ آسمان و زمین به چه مواردی مشروط شده است؟
امتحان نهایی سراسری

پاسخ: ایمان و تقوا

سوال ۴۴ خداوند با چه چیزهایی ما را آزمایش می‌کند؟ به طور کامل توضیح دهید.
امتحان نهایی سراسری

پاسخ: او با هر امر خیر یا شری ما را می‌آزماید، بیماری یا سلامت، فقر یا ثروت، از دست دادن پدر و مادر یا داشتن پدر و مادر، بارش باران یا وقوع خشکسالی و به طور کلی هر حادثه شیرین یا تلخ، مواد امتحانی ما به حساب می‌آیند و نحوه مواجهه ما با آنها پیروزی یا شکست ما را رقم می‌زند و مهبای امتحانی دیگر می‌سازد.

سوال ۴۵ اگر برخی انسانها، افزایش امکانات و نعمتهای الهی برای گناهکاران را نشانه لطف الهی بدانند، با توجه به سنت املاء و استدراج چه پاسخی می‌توان به آنان داد؟
امتحان نهایی سراسری

پاسخ: دچار سنت املاء و استدراج شده اند، یعنی اینان، فرصت‌ها و نعمت‌ها را وسیله غوطه ور شدن در گناهان قرار می‌دهند و مهلت‌ها و نعمت‌ها با اختیار و اراده خودشان به صورت بلای الهی جلوه‌گر می‌شود و باعث می‌شود که بار گناهان آنان هر روز سنگین‌تر شود و به تدریج به هلاکت ابدی نزدیک‌تر شوند

سوال ۴۶ هر یک از عبارتهای بالا با کدام یک از عبارتهای پایین ارتباط دارد؟ در ستون پایین، یک مورد اضافی است
امتحان نهایی سراسری

۱. مَنْ يَعِيشُ بِالْحَسَنِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَعِيشُ بِالْعَمَارِ

۲. وَ مَنْ جَاءَ بِالسِّيئَةِ قَالَ يُجْزَى الْأَمْثَلُ هَا

۳. نَبَلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً

۴. أَنَا هُدَيْنَا السَّبِيلَ أَمَا شَاكِرًا وَ أَمَا كَفُورًا

الف. ابتلاء

ب. امداد عام الهی

ج. تاثیر اعمال در زندگی

د. سبقت رحمت بر غضب

هـ. وجود اختیار در آدمی

پاسخ: ۱ ← تاثیر اعمال در زندگی

۲ ← سبقت رحمت بر غضب

۳ ← ابتلاء

۴ ← وجود اختیار در آدمی

سوال ۴۷ با توجه به حدیث «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةٍ كَفَّةُ الْمِيزَانِ كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ زِيدَ فِي بَلَاءِهِ» چرا خداوند مؤمنان را وارد امتحان های خاص می کند؟
امتحان نهایی سراسری

پاسخ: تا برای کسب کمالات برتر آماده شوند و ایمان آن ها تقویت گردد.

سوال ۴۸ با توجه به سنت «سبقت رحمت بر غضب» سخت گیری خدا بر برخی انسان ها چگونه تفسیر می شود؟
امتحان نهایی سراسری

توضیح دهید.

پاسخ: خداوند هنگامی که بر کسی سخت می گیرد باز هم از دریچه لطف و رحمت است. مانند مادری که بر فرزندش سخت می گیرد و یا در مواردی او را تنبیه می کند تا او را از اشتباه خود باز دارد و به هیچ وجه قصد انتقام گیری از فرزند خود را ندارد. از همین جهت است که راه بازگشت گناه کار به سوی خدا همیشه باز است

سوال ۴۹ مفهوم سنت امداد خاص (توفیق الهی) و یکی از جلوه های آن را توضیح دهید. **امتحان نهایی سراسری**

پاسخ: در اصطلاح دینی، توفیق به معنای آسان نمودن است، یعنی خداوند شرایط و اسباب را برای کسی که با نیت پاک قدم در راه حق می گذارد و در این راه سعی و تلاش می کند چنان فراهم می سازد که وی بتواند آسانتر به مقصد برسد؛ این امداد خاص خداوند «توفیق الهی» نام دارد. یکی از جلوه های این توفیق، نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است

سوال ۵۰ سنت حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان کدام است؟ **امتحان نهایی سراسری**

پاسخ: سنت املاء و استدرج

سؤالات دینی دوازدهم - نیمسال دوم

درس هفتم

سوال ۵۱ توبه در لغت و اصطلاح دینی به چه معناست؟ **(سراسری)**

پاسخ: توبه در لغت به معنای بازگشت است و در اصطلاح دینی به معنای بازگشت از گناه به سوی خداوند و قرار گرفتن در دامن عفو و غفران اوست

سوال ۵۲ منظور از «پیرایش» و «تخلیه» چیست؟ **(سراسری)**

پاسخ: گناه آلودگی است و توبه پاک شدن از آلودگی ها است. توبه گناهان را از قلب خارج می کند و آن را شست و شو می دهد. به همین جهت به این عمل «پیرایش» یا «تخلیه» نیز می گویند

سوال ۵۳ با تدبر در آیه شریفه «لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا...» با توبه کدام گناهان بخشیده

می‌شود؟

(سراسری - ۱۴۰۰)

پاسخ: ترجمه آیه به صورت زیر است: بگو ای بندگان من که بسیار به خود ستم روا داشته‌اید از رحمت الهی نا امید نباشید، خداوند همه گناهان را می‌بخشد چرا که او آمرزنده مهربان است، پس با توجه به معنی آیه با توبه همه گناهان حتی شرک هم آمرزیده می‌شوند

سوال ۵۴ جای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

(سراسری - ۱۳۹۸)

اگر توبه با ..... و ..... همراه باشد گناهان را به حسنات تبدیل می‌کند.

پاسخ: ایمان و عمل صالح. توبه نه تنها گناه را پاک می‌کند بلکه اگر با ایمان و عمل صالح همراه باشد گناهان را به حسنات تبدیل می‌کند

خداوند می‌فرماید: «کسی که بازگردد و ایمان بیاورد و عمل صالح انجام دهد خداوند گناهان آنان را به حسنات تبدیل می‌کند زیرا خداوند آمرزنده و مهربان است.»

سوال ۵۵ چرا بهترین زمان توبه دوران جوانی است؟

(سراسری - ۱۴۰۰)

پاسخ: زیرا امکان توبه بیشتر و انجام آن آسانتر است و جبران گذشته راحتتر است. دوره جوانی دوره انعطاف‌پذیری، تحول و دگرگونی و دوره پیری دوره کم شدن انعطاف و تثبیت خوی و خصلت‌ها است. از این رو توبه در جوانی بسیار آسانتر از زمان پیری است

سوال ۵۶ پیام آیه «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» چیست؟

(سراسری)

پاسخ: تکرار توبه اگر واقعی باشد نه تنها به معنی دور شدن از خداوند نیست بلکه موجب محبوب شدن انسان نزد خداوند و جلب رحمت او می‌شود؛ بنابراین اگر کسی گناهی مرتکب شد و توبه کرد اما توبه‌اش را شکست و دوباره مرتکب گناه شد هیچ مانعی ندارد که باز هم توبه کند و از خداوند عذرخواهی کند، چرا که خداوند کسی را که فوراً از گناه خود ناراحت می‌شود و بسیار توبه می‌کند دوست دارد، زیرا می‌بیند چنین فردی با اینکه در دام گناه افتاده اما قلبش نزد اوست و به سرعت از عمل خود پشیمان می‌شود

سوال ۵۷ منظور از «تسویف» چیست؟

(سراسری - ۹۹)

پاسخ: تسویف از ریشه سوف به معنای امروز و فردا کردن و کار امروز به فردا انداختن است. به عبارت دیگر گنهکار دائماً به خود می‌گوید «به زودی توبه میکنم» و این گفته را آن قدر تکرار می‌کند تا اینکه دیگر میل به توبه در او خاموش می‌شود. تسویف یکی از حیل‌های شیطان برای دور کردن انسان از توبه است. حیل‌ها دیگر او نا امید کردن از رحمت الهی است و حیل‌ها دیگر گام به گام کشاندن به سوی گناه است

سوال ۵۸ توبه اجتماعی چیست؟

(سراسری - ۹۸)

پاسخ: جامعه اگر در برخی از ابعاد از مسیر توحید و اطاعت از خداوند خارج شد، نیازمند بازگشت به مسیر توحید و اصلاح، یعنی نیازمند توبه اجتماعی است. انحراف‌های اجتماعی باید در همان مراحل ابتدایی خود اصلاح شوند تا گسترش نیابند و ماندگار نشوند. رباخواری، رشوه گرفتن، بی‌توجهی به عفاف و پاکدامنی، ظلم کردن و ظلم پذیری و اطاعت از غیر خدا از جمله‌ی این بیماری‌ها و انحراف‌ها است

سوال ۵۹ حق الناس را با مثال توضیح دهید.

(سراسری - ۹۹)

پاسخ: توبه کننده باید بکوشد اگر ستمی به مردم کرده است آن را جبران کند و حقوق مادی و معنوی آنها را در حد توان ادا کند و رضایت صاحبان حق را به دست آورد و اگر به آنان دسترسی ندارد به نیابت از آنها صدقه دهد و برایشان دعای خیر و طلب آمرزش نماید. حقوق معنوی انسان‌ها از حقوق مادی بسیار مهم‌تر است. مثلاً اگر با دروغ، تهمت، غیبت آبروی انسانی ریخته شده، اگر قلب پدر و مادری بر اثر بی‌حرمتی فرزندی شکسته شده است، در واقع حقوق معنوی افراد ضایع شده است و باید فرد توبه کننده به جبران حقوق از دست رفته بپردازد.

سوال ۶۰ مراحل تکمیلی توبه را فقط نام ببرید.

(سراسری - ۹۹)

پاسخ: الف ← تلاش در جهت دور شدن از گناه

ب ← جبران حقوق الهی و حقوق مردم

سوال ۶۱ نا امید کردن از رحمت الهی از حيله‌های شیطان برای دور کردن انسان از توبه است. این حيله را اختصاراً

توضیح دهید

پاسخ: شیطان ابتدا انسان را با این وعده که گناه کن و توبه کن به سوی گناه می‌کشاند و وقتی که آلوده شد از رحمت الهی مأیوسش می‌کند و می‌گوید آب که از سر گذشت چه یک و جب چه صد و جب، در این حالت انسان با خود می‌گوید که کار از کار گذشته و پرونده عملم نزد خداوند سیاه است و دیگر توبه‌ام پذیرفته نیست، در حالی که آدمی هر قدر هم که بد باشد، اگر واقعاً توبه کند و نادم و پشیمان باشد حتماً خداوند توبه اش را می‌پذیرد.

سوال ۶۲ یکی از مراحل تکمیلی توبه تلاش در جهت دور شدن از گناه است. آن را شرح دهید.

(بهبهان - ۹۹)

پاسخ: توبه‌کننده تلاش می‌کند دیگر به سراغ گناهی که از آن پشیمان شده است نرود، زیرا انجام آن مساوی با شکستن توبه است که در آن صورت باز هم باید توبه کند. به عبارت دیگر اگر توبه‌کننده حقیقتاً توبه کرده است؛ گرچه ممکن است به انجام آن گناه وسوسه شود، اما سعی خواهد کرد در عمل از آن دوری نماید، یعنی از افراد، مکان‌ها و موقعیت‌هایی که می‌توانند زمینه‌ساز شکل‌گیری گناه باشند دوری می‌کند.

سوال ۶۳ حقوق الهی را با مثال توضیح دهید.

(بوشهر - ۱۴۰۰)

پاسخ: دسته‌ای از حقوق مربوط به خداوند است. مهمترین حق خداوند نیز حق اطاعت و بندگی اوست. توبه‌کننده باید بکوشد که کوتاهی‌های خود را در پیشگاه خداوند جبران کند، برای مثال: نمازها و روزه‌های از دست داده را به تدریج قضا نماید و عبادت‌های ترک شده را به جا آورد.

درس هشتم

سوال ۶۴ بر اساس عبارت قرآن «أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ...» زندگی محکم و استوار بر

چه پایه‌هایی بنا می‌شود؟

(سراسری - ۱۴۰۰)

پاسخ: ۱- تقوای الهی ۲- رضایت پروردگار یا عمل به احکام و دستورات الهی

معنی آیه: آیا آن کس که بنیاد کار خود را بر پایه تقوای الهی و خشنودی خدا نهاده بهتر است یا کسی که بنای خود را بر لبه پرتگاهی در حال سقوط ساخته و با آن در آتش دوزخ فرو می‌افتد و خداوند گروه ستمکاران را هدایت نمی‌کند

(سراسری - ۱۴۰۱)

سوال ۶۵ «حکمت» را تعریف کنید.

پاسخ: هر یک از دستورات خداوند دلایل خاص خود را دارند که به آن حکمت آن دستور می‌گویند.

(سراسری - ۹۹)

سوال ۶۶ دلایل حرام بودن قمار در اسلام را بنویسید.

پاسخ: ۱- قمار علاوه بر اینکه کار بیبوده‌ای است،
 ۲- پول و ثروت مردم را در مسیری که هیچ فایده‌ای ندارد به کار می‌گیرد.
 ۳- این عمل همچنین میان برنده و بازنده کینه و دشمنی به وجود می‌آورد.

(سراسری - ۹۹)

سوال ۶۷ چرا در اسلام ارتباط جنسی خارج از چارچوب شرع حرام شمرده می‌شود؟

پاسخ: چون رایج شدن این ارتباط بازگشت به دوران جاهلیت است. این عمل بنیان خانواده را متزلزل می‌کند، فرزندان تک سرپرست را زیاد می‌کند، سلامت جسمی و روحی انسان‌ها را به خطر می‌اندازد.

(سراسری - ۱۴۰۱)

سوال ۶۸ بر اساس احکام اسلام در چه صورت ورزش مستحب و دارای پاداش اخروی است؟

پاسخ: اگر ورزش به قصد آمادگی برای انجام وظایف الهی باشد مستحب و دارای پاداش اخروی است. البته قوی شدن بدن وقتی ارزشمند است که قوت بازو سبب تواضع و فروتنی انسان شود نه فخرفروشی به دیگران

(سراسری - ۱۴۰۰)

سوال ۶۹ در چه صورت فراهم کردن امکانات ورزشی و بازی‌ها واجب کفایی است؟

پاسخ: اگر ورزش و بازی‌های ورزشی برای دور شدن افراد جامعه از فساد و بی‌بندوباری‌های دنیای کنونی ضرورت یابند فراهم کردن امکانات واجب کفایی است.

(پایانی کرمان - ۹۹)

سوال ۷۰ واجب کفایی به چه معناست؟

پاسخ: واجب کفایی عملی است که بر همه واجب است؛ اما اگر کسانی در حد کفایت به آن اقدام کنند از دوش دیگران برداشته می‌شود، اما واجب عینی عملی است که انجام آن بر تک تک مسلمانان واجب است.

(بوشهر - ۹۸)

سوال ۷۱ مسئولین کشوری باید اقتصاد را در راستای تحقق کدام اهداف مدیریت کنند؟

پاسخ: مسئولین باید اقتصاد را به گونه‌ای مدیریت کنند که اهداف زیر محقق شوند:
 ۱- استقلال اقتصادی و عدم سلطه و نفوذ بیگانگان
 ۲- پیشروی به سوی عدالت و قسط و کاهش فاصله طبقاتی
 ۳- حرکت به سوی آبادانی و عمران در عین دوری از دنیازدگی و تجمل‌گرایی

سوال ۷۲ مطابق حدیث امام (علی): «يَا مَعْشَرَ التَّجَارِ الْفِئَةِ ثُمَّ الْمُتَجِرِّ» چگونه می‌توان از گرفتاری به کسب حرام

(سراسری - ۹۹)

دوری کرد؟

پاسخ: برای آشنایی با حلال و حرام در کسب و کار و تجارت باید با احکام تجارت آشنا شویم تا گرفتار کسب حرام نگردیم.

(سراسری - ۹۹)

سوال ۷۳ حکم هر یک از موارد زیر را بنویسید.

الف) فراهم کردن زیر ساخت‌های لازم برای پایگاه‌های ارتباطی بومی و داخلی توسط دولت

(ب) استفاده از موسیقی، خواه سنتی، کلاسیک، و خواه مدرن

پاسخ: الف ← فراهم کردن این زیرساخت اگر به منظور اشاعه فرهنگ و معارف اسلامی باشد مستحب است و در مواردی واجب کفایی. افرادی که توانایی‌های علمی و فنی دارند باید برای آن مبادرت ورزند
ب ← استفاده از موسیقی، خواه سنتی و خواه مدرن جایز و حلال است. فقط موسیقی‌ای که بی‌بندوباری و شهوت را تقویت و تحریک می‌کند و مناسب مجالس لهو و لعب است حرام است

(بوشهر - ۹۹)

سوال ۷۴ حکم شرکت در مجالس شادی مانند عروسی‌ها چگونه است؟

پاسخ: شرکت در مجالس شادی مانند جشن‌های عروسی، جشنهای مذهبی و ملی جایز است و حتی اگر موجب تقویت صلح رحم یا تبلیغ دین شود مستحب است، به شرط آنکه در این مجالس احکام دین مانند روابط میان محرم و نامحرم رعایت شود

(سراسری ۹۹ و ۹۸)

سوال ۷۵ حکم هر یک از موارد زیر را بنویسید.

الف) شرط‌بندی در بازی‌ها و ورزش‌های معمولی
 ب) هر نوع تجارت به نفع رژیم صهیونیستی

پاسخ: الف ← شرط‌بندی از امور زیان‌آور روحی و اجتماعی است و انجام آن حتی در بازی‌ها و ورزش‌های معمولی نیز حرام می‌باشد
ب ← از آنجایی که رژیم صهیونیستی سرزمین مسلمانان را تصرف کرده و در آنجا غاصبانه یک کشور تشکیل داده است، هر نوع تجارتی که به نفع این رژیم و سرمایه‌دارانش باشد حرام است.

(سراسری - ۹۸)

سوال ۷۶ حکم هر یک از موارد زیر را بنویسید.

الف) تولید فیلم سینمایی و تلویزیونی به منظور اعتلای فرهنگ اسلامی و تربیت دینی در شرایط ویژه.
 ب) خودداری از خرید کالای خارجی که مصرف آن سبب وابستگی کشور شود.

پاسخ: الف ← تولید هرگونه محتوای فرهنگی اگر به قصد گسترش فرهنگ و معارف اسلامی باشد و در راستای مقابله با تهاجم فرهنگی و ابتذال باشد، مصداق عمل صالح بوده و از واجبات کفایی است و دارای پاداش اخروی بزرگ است
ب ← باید بکوشیم از کالای ایرانی استفاده کنیم، اگر مصرف کالاهای خارجی سبب وابستگی کشور شود، واجب است از خرید آنها خودداری کنیم

درس نهم

(سراسری - ۹۸)

سوال ۷۷ گذر از عصر جاهلیت به عصر اسلام نیازمند چه چیزی بود؟

پاسخ: گذر از عصر جاهلیت به عصر اسلام نیازمند تغییر در نگرش انسانها و تحولی بنیادین در شیوه زندگی فردی و اجتماعی مردم بود

سوال ۷۸ معیارهای تمدن اسلامی را نام ببرید.

پاسخ: ۱- توحید ۲- باور به آخرت ۳- عدالت و برابری ۴- برپایی حکومت الهی بر پایه دستورات الهی ۵- ارتقای جایگاه خانواده و احیای منزلت زن ۶- علاقه به دانش و علم آموزی

سوال ۷۹

آیه شریفه «بِأَيِّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ ...» به کدام یک از معیارهای تمدن اسلام اشاره

دارد؟

(سراسری - ۱۴۰۱)

پاسخ: پذیرش ولایت الهی (نفی حکومت طاغوت). رسول خدا برانگیخته شده بود تا جامعه‌ای بنا نهد که در آن جامعه به جای حکومت ستمگران و طاغوتیان ولایت الهی حاکمیت داشته باشد و نظام اجتماعی بر پایه قوانین و دستورات الهی استوار گردد.

سوال ۸۰

آیه شریفه «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا ...» به کدام دو اصول اعتقادی و معیار تمدن اسلامی

اشاره دارد؟

(سراسری)

پاسخ: ۱- توحید و یکتاپرستی ۲- باور به روز قیامت و آخرت. رسول خدا در کنار توحید افق نگاه انسان‌ها را از محدوده زندگی دنیایی فراتر برد و آنان را با زندگی در آخرت آشنا کرد

سوال ۸۱

آیه شریفه «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» در مورد کدام

یک از معیارهای تمدن اسلامی است؟

پاسخ: برابری و عدالت (جامعه عدالت محور). یکی از مهمترین اهداف پیامبر اکرم برپایی جامعه‌ای عدالت محور بود به طوری که در آن مظلوم بتواند به آسانی حق خود را از ظالم بستاند و امکان رشد برای همه انسان‌ها فراهم باشد. نه اینکه نعمت‌ها و ثروت‌ها در انحصار گروهی محدود باشد.

سوال ۸۲

آیه شریفه «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا ...» به کدام معیار تمدن اسلامی اشاره

دارد؟

پاسخ: یکی از اهداف پیامبر ارتقای جایگاه خانواده به عنوان کانون رشد و تربیت انسانها و مانع اصلی فساد و تباهی است. احیای منزلت زن و ارزشهای اصیل او از عناصر اصلی این برنامه به شمار می‌رود.

سوال ۸۳

موقعیت و جایگاه زن در تمدن اسلامی چگونه بود؟

(سراسری)

پاسخ: زنان حق مالکیت داشتند و کار داشتند، دست‌رنج آنها به خودشان تعلق می‌گرفت. تحصیل برای زنان آزاد بود و اندیشمندان بزرگی از زنان در جهان اسلام پیدا شدند. قرآن کریم اصولاً درجه دوم بودن زن را به شدت نفی می‌کند و با آن مبارزه می‌کند

سوال ۸۴

پیامبر چگونه مردم عرب را مشتاق علم گردانید؟

پاسخ: نزول آیات قرآن کریم و دعوت مکرر این کتاب به خردورزی و دانش و تشویق‌های دائمی رسول خدا از طرف دیگر سد جاهلیت را شکست و یکی از جاهل‌ترین جوامع آن روز را مشتاق علم ساخت. پیامبر نه تنها همه را به علم آموزی دعوت کرد بلکه آموختن علم را بر مردم واجب دانست.

سوال ۸۵

رفتار پیامبر با دخترشان فاطمه که برای ارتقای جایگاه زن بود را بنویسید.

(سراسری - ۹۹)

پاسخ: هر صبح پدر درپچه خانه‌اش را می‌گشود و به دخترش سلام می‌کرد. هر گاه قصد سفر داشت در منزل او را می‌زد و با او خداحافظی می‌کرد. هر گاه از سفر برمی‌گشت فاطمه اولین کسی بود که پیامبر به سراغش می‌آمد و حال او را می‌پرسید.

سوال ۸۶

آیه شریفه «قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ» مربوط به کدام یک از

معیارهای تمدن اسلامی است؟

(سراسری - ۱۴۰۰)

پاسخ: دعوت به آموزش علم و دانش، تدبیر و خردورزی پیامبر نه تنها همه را به علم آموزی دعوت کرد بلکه آموختن علم را برای مردم واجب کرد و فرمود: «طلب علم بر هر مرد و زن مسلمان واجب است.»

سوال ۸۷ رسول خدا در راستای دو معیار تمدن اسلامی یعنی «ایمان به توحید» و «ایمان به معاد» چه کردند؟

(سراسری - ۱۴۰۱)

پاسخ: ۱- رسول اکرم از همان ابتدای دعوت مردم را به یکتاپرستی دعوت کرد و فرمود: «ای مردم بگویند معبودی جز الله نیست تا رستگار شوید.»

۲- رسول خدا در کنار دعوت به توحید افق نگاه انسانها را از محدوده زندگی دنیایی فراتر برد و آنان را با زندگی آخرت آشنا کرد.

درس دهم

سوال ۸۸ زمینه‌های پیدایش تمدن جدید را بنویسید.

پاسخ: ۱- کلیسا و تعالیم تحریف شده ۲- بهره‌گیری از تجربیات سایر تمدن‌ها

سوال ۸۹ آثار مثبت و منفی تمدن جدید را در حوزه علم بنویسید.

پاسخ: آثار مثبت ← ۱- رشد سریع علم ۲- توانایی بهرهمندی بیشتر از طبیعت.

آثار منفی ← ۱- مصرف زدگی ۲- نابودی طبیعت ۳- علم زدگی.

سوال ۹۰ آثار مثبت و منفی تمدن جدید را در حوزه عدل و قسط بنویسید.

پاسخ: آثار مثبت ← ۱- توجه به قانون ۲- مشارکت مردم در تشکیل حکومت

آثار منفی ← ۱- ظهور ظلم فراگیر و پدیده استعمار ۲- افزایش فاصله میان انسان‌های فقیر و غنی در جهان

سوال ۹۱ آثار تمدن جدید را در حوزه خانواده بنویسید.

پاسخ: تمدن جدید با نگاه مادی به انسان به ویژه در حوزه روابط زن و مرد بیشترین آسیب‌ها را به نهاد خانواده وارد کرده است، برخی از این آثار عبارت‌اند از:

۱- فروپاشی نهاد خانواده ۲- بی‌بندوباری جنسی ۳- استفاده ابزاری از زنان

سوال ۹۲ علت ظهور مکاتب عرفانی و معنوی در غرب چیست و چرا نتیجه‌ای جز سردرگمی برای بشر نداشته

(سراسری - ۹۹)

است؟

پاسخ: چون جوامع غربی با گذشت چند قرن و شکست‌های پیاپی دریافتند که علم تجربی نمی‌تواند پاسخگوی همه نیازهای انسان باشد. این نیاز انسان غربی به معنویت باعث شد برخی افراد و گروه‌ها به هدف کسب مقام و شهرت مکاتب و فرقه‌هایی به نام مکاتب عرفانی و معنوی ایجاد کنند، اما به دلیل اینکه برآمده از آموزه‌های وحیانی نیستند نتیجه‌ای جز سردرگمی برای بشر نداشته‌اند.

سوال ۹۳ از آثار و پیامدهای منفی تمدن جدید در حوزه عدل و قسط افزایش فاصله میان انسان‌های فقیر و غنی

(سراسری - ۹۸)

است. این اثر را اختصاراً شرح دهید.

پاسخ: شکل‌گیری نظام‌های سیاسی جدید بر پایه قدرت سرمایه‌داران و نفع‌طلبی فزاینده آنان است. صاحبان سرمایه و صنعت منابع طبیعی اکثر نقاط جهان را به بهایی اندک خریدند و یا با قدرت نظامی تاراج کردند و کالاهای خود را با قیمت‌های بسیار سنگین به مردم همان سرزمین‌ها فروختند. بدین ترتیب بخش کوچکی از جهان روز به روز غنی‌تر شد ولی بخش اعظم آن در فقر و تنگ‌دستی فرو رفت.

سوال ۹۴ مهمترین عامل برای حضور کارآمد یک کشور در میان افکار عمومی چیست؟ چرا؟ (سراسری - ۹۹)

پاسخ: استحکام و اقتدار نظام حکومتی یک کشور مهمترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان است. چون یک کشور ضعیف به طور طبیعی منزوی می‌شود و همراه و همدلی در دنیا نمی‌یابد.

سوال ۹۵ از مسئولیت‌های ما در حوزه عدل و قسط «استحکام بخشیدن به نظام اسلامی» را شرح دهید؟ (سراسری - ۱۴۰۱)

پاسخ: استحکام و اقتدار نظام حکومتی یک کشور مهمترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان است. یک کشور ضعیف به طور طبیعی منزوی می‌شود و همراه و همدلی در دنیا نمی‌یابد. استحکام پایه‌های اقتصادی و تلاش برای کاهش فقر، توسعه عدالت در همه ابعاد، تقویت اتحاد ملی، انسجام اسلامی و مشارکت عمومی و عمل به وظیفه مقدس امر به معروف و نهی از منکر از مهم‌ترین عوامل استحکام نظام اسلامی است.

سوال ۹۶ با تدبیر در آیه «ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَ جَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ» سه روش صحیح دعوت به دین اسلام را استخراج کرده و بنویسید. (سراسری - ۹۹)

پاسخ: سه روش دعوت به شرح زیر است:

دعوت با حکمت و دانش استوار

موعظه و اندرز نیکو

مجادله با شیوه درست

سوال ۹۷ توجه به قانون یکی از آثار مثبت تمدن جدید در حوزه عدل است. آن را شرح دهید. (سراسری - ۹۹)

پاسخ: پس از قرون وسطا و شکل‌گیری دوره جدید توجه گسترده‌ای به حقوق، قانون، ساختار حکومت و دولت پدید آمد که عموماً عکس‌العملی در برابر حاکمیت نامطلوب کلیسا بود. آگاهی به قانون و حقوق که ابتدا با ترجمه آثار اسلامی اتفاق افتاد، فوایدی برای تمدن جدید داشت. مردم با حقوق خود در مقابل دولت‌ها و در رابطه با یگدیگر آشنا شدند، به تدوین قوانین حقوقی پرداختند و برای حفظ آنها سازمان‌هایی تأسیس کردند. حق کارگر، حق کودک، حق شغل و حق مردم در مقابل دولت و حق‌های دیگر به رسمیت شناخته شد.

سوال ۹۸ آشنایی با نقاط قوت و ضعف تمدن جدید اروپا برای ما مسلمانان از چه جهاتی مطلوب است؟ (سراسری - ۱۴۰۱)

پاسخ: اول آنکه ما مسلمانان مانند سایر ملت‌ها با این تمدن ارتباط مستقیم داریم، بنابراین هم تحت تأثیر آن قرار می‌گیریم و هم می‌توانیم بر آن اثر بگذاریم، هر قدر آگاهی و هوشیاری ما بیشتر باشد، قدرت تأثیرگذاری ما بیشتر خواهد بود دوم آنکه بررسی ضعف‌ها و قوت‌های این تمدن در عرصه‌های مختلف می‌تواند به ما این کمک را بکند که در راستای احیای تمدن اسلامی از نقاط قوت آن بهره‌مند شویم و با عبرت گرفتن از ضعف‌ها و آسیب‌های آن بتوانیم برنامه‌ریزی درست و کم‌اشتباهی را برای ساماندهی تمدن اسلامی داشته باشیم.

سوال ۹۹ مشارکت مردم در تشکیل حکومت یکی از آثار مثبت تمدن جدید در حوزه عدل است. آنرا شرح دهید.

(شبه سراسری - ۹۹)

پاسخ: حق تعیین سرنوشت و دخالت مردم در امور خود گام مثبتی بود که در تمدن جدید برداشته شد و باعث شد برخی حکومت‌های استبدادی و موروثی حاکم بر کشورهای اروپایی از صحنه خارج شوند

سوال ۱۰۰ از مسئولیت‌های ما در حوزه علم «ترسیم چهره عقلانی و منطقی دین اسلام» را شرح دهید.

(میاندوآب شبه نهایی)

پاسخ: میان یک پیام و روش تبلیغ آن باید تناسب منطقی و معقول برقرار باشد. حق را نمی‌توان با روش‌های نادرست به دیگران رساند. دین اسلام یک دین منطقی و استدلالی است و هر آموزه و حکم آن بر اساس حکمت الهی تنظیم شده است. چنین دینی را نمی‌توان با تعصب‌های جاهلانه و یا با روش‌های فریبکارانه تبلیغ کرد و نظر مردم را به سوی آن جلب نمود